

РЭАНІМОВА

СУПОЛКІ ІМЯ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА №4(10)

ГАРОДНЯ • 1990

АДРАДЖЭНЬНЕ І НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ

Калі пачынаўся Беларускі Народны фронт, у яго прыхільнікаў і яго ворагаў існавалі пэўныя ілюзіі.

Прыхільнікі разьлічвалі на супрацоўніцтва "зь лепшымі сіламі КПСС" і выбух нацыянальнай сьвядомасьці, а сярод ворагаў была моцная упэўненасьць, што працоўныя пад кіраўніцтвам партыі вымятуць "паліцаю і нацыяналістаў" з гераічнае беларускае зямлі.

За разьлікамі і перакананьнямі абодва бакі забылі, пра што яны спрачаюцца. На Беларусі быццам спыніўся час. Ён дасягнуў таго, што цяпер у яго членаў перш за ўсё пытаюцца: "Ну як, не зарээстравалі?! Во гады!" - і спачувальна разьвітваюцца. Той рээстрацыі зараз будзе год, яе чакаюць як другога прэшэсьця.

А вельмі цікава было б паглядзець на "грамадска-палітычны рух", калі б заўтра ён прыйшоў бы да ўлады. Што атрымалі б людзі пасля прыняцьця новага герба і сьцяга? Ці трымаліся б разам дэпутаты і міністры ад ЁнФ вакол адной, г а л о ў н а й і дэі? Ці разыйшліся б адразу, бо гэта ж не партыя, гэта ж рух, у якім кожнаму сваё, а вольнаму воля...

Калі ў народа нізкая нацыянальная сьвядомасьць, ці не лагічна ставіць перад ім ясную і акрэсьленую задачу - праз незалежную рэспубліку да сваёй гаспадаркі, сваёй зямлі і маёмасьці, да жыцьця, лепшага, чым сягонья ў СССР.

Нічога не адраджэньне, не вярнуць і нават ня ўзяць у арэнду, калі ты ніхто, калі ты парабак на сваёй зямлі. Не бывае адраджэньня "пасля рээстрацыі" - бывае пасля незалежнасьці.

Наіўна разьлічваць, што апаратчыкі КПБ і генералы КДБ дадуць паціху аднаўляць разбуранае, абуджаць сьвядомасьць, навукачць гісторыі і ўсё такое - яны ж бачаць, чым для іх саміх аднойчы сканчаецца чыё-небудзь "адраджэньне"!

Чыстай гісторыі не існуе. Хто хоча адраджаць сваю нацыю, абавязаны займацца палітыкай і "пхнуцца да ўлады". Нацыя не зьнікае сама сабою за трыццаць гадоў! Хтосьці зацікаўлены ў тым, каб яе не было. Хтосьці напісаў у Камуністычным Маніфэсце, што пралетары не маюць Айчыны... А ЁнФ пра адраджэньне ды зь лепшымі сіламі КПСС! І каго людзям слухаць, калі і так, і гэтак?

Т а к справы не робяцца. Вольнасьць у пана не просяць.

Далоў камуністычную дыктатуру! За незалежную Рэспубліку! За годнае чалавека жыцьцё! Т а м пачатак адраджэньня...

Інтэрв'ю і палітык

25 Сакавіка ў Менску спачатку каля помніка Янку Купале, пасля каля Максіма Бардановіча беларускі бард Сяргук Сокалаў-Вош вёў імправізаваны канцэрт да 72 гадавіны Незалежнасці Беларусі. Усе чакалі ў гэты дзень несанкцыянаванага палітычнага мітыngu; выступленне заместа яго лідэраў НФ на тэлебачанні напярэдадзень сьвята шмат хто палічыў як паражэнне Народнага Фронту, не як часовае адступленне...

Многія пачалі думаць і размаўляць пра ўтварэнне больш структурнае арганізацыі, пра партыю.

Інтэрв'ю пра Полацкі Аргкамітэт Партыі Незалежнае Беларусі наш карэспандэнт узяў у С.Сокалава пасля сьвята 25 Сакавіка каля помніка М.Бардановічу ў Менску.

- Як вы дадумаліся да партыі?

- Сабраліся разам і напісалі калектыўна Статут і Праграму дзейня. У канцы месяца прыедем у Менск як гатовая ўжо арганізацыя і калі сядземся з менчукамі ў поглядах, можам аб'яднацца.

- Чым адрозніваецца ваша партыя ад Беларускага Дэмакратычнага Аб'яднання ў Беластоку?

- Строгай дысцыплінай. Прыём толькі пасля персанальнае праверкі кожнага, пакуль што ніхто не прайшоў гэтае праверкі, усіх нас 20 чалавек.

- На якому ўзору ствараецца ваша партыя?

- Крайне левая...

- Дысцыпліна як у КПСС?

- Мы карысталіся ўласным розумам. Дысцыпліна ў справе змагання за незалежную Беларусь павінна быць жорсткай.

- Кантынгент?

- З заводаў.

- Адносіны да беларускае мовы?

- Абавязкова - мова. Чалавек, які ня ведае мовы, на

працягу паўгода павінен вывучыць, за год перайсці на паўсюднае ўжыванне.

- Нізавыя арганізацыі: як яны сабе ўяўляюцца - самастойныя, цалкам падпарадкаваныя?

- Не цалкам. Фінансава - адна трэцяя частка у цэнтры, а дзве трэція складаюць пакідаем сабе. Складкі такія - хто працуе - ня менш 3-х рублёў, хто не працуе - рубель. Беларусь дзелім на пяць рэгіёнаў - поўдзень, поўнач, захад, усход і цэнтр. Куды каму бліжэй.

- Дык па заводах раскідваецца ці па рэгіёнах?

- Каму як зручней.

- Публіка засвоіла тэрмін БНФ, але не задаволена Статутам БНФ. Рабочыя так і кажуць: у вас у Фронце бардак, а не парадак. У сувязі з тым думаем пра двойную назву БНФ-Дэмакратычная Партыя...

- У Полацку ёсць дзве рэальныя сілы, мы кансалідуемся з Фронтам, падтрымліваем ягоную праграму, але мы не выключаем нелегальную дзейнасць. НФ выключае.

- Паехалі з Гародні і ня ведаем, што там адбываецца сёння, магчыма, скандал. Пазыняк абвясціў у "Ліме" дэмакратычны шлях, а сягоньня не выйшаў да мікрафона. Ваша думка.

- Сягоньня Пазыняк паводзіў сябе як не лідэр, а як звычайны чалавек, які сьвяткуе незалежнасьць, і таму ня выйшаў. Я лічу гэта нармальным.

- Учарашняе выступленьне па тэлебачаньні ці магутны мітынг. Што важней?

- Відаць, сітуацыя склалася так, што горад быў не гатовы да мітынгу. Менавіта ў Дзень Незалежнасьці. Усе сілы былі кінуты на перадвыбарчую кампанію. Калі б гэта ў Наваполацку, мы стаялі б за мітынг.

- А чаму не арганізавалі мітынг у Наваполацку?

- Нас папярэдзілі, што ў Менску будуць разганяць дубінкамі мітынг, нас прыехала і чалавек сюды, дзе найбольш небясьпечна.

- Практика паказвае, што ІНФ набярэ не больш 20 працэнтаў у Вярхоўным Савеце і ня больш 30 у мясцовыя. На пяць гадоў. Якая перспектыўная тактыка ІНФ?

- Тэрміновае стварэньне законаў адкліканьня дэпутатаў.

- Не дадуць стварыць. Што далей?

- Як мага цішэй зьнізу ня будзе.

- Як ты бачыш далейшы наш рух?

... Тут увазіць слухач збоку, які ўсё ведае, напэўна, гэта з тых, што інфармуюць КДБ, доўга блытана перашкаджае гутарыць...
Новае пытаньне:

- Працэнт тых, хто ўдзельнічае ў дэманстрацыях і мітынгах, у Наваполацку і Гародні большы, чым у сталіцы. Баставаць рабочы клас у Беларусі ня зьбіраецца і правільна робіць. Усе прапа-

новы зьвядуцца да таго, што мы зьнізу патрабуем нешта ад адміністрацыі. Што рабіць, калі адміністрацыя скажа "Ну вас да чорта! Нічога вам не дамо..."

- Выбары ў Вярхоўны Савет паказалі, што мы нічога ня можам выбраць зьнізу. Я за мірны шлях. Але калі яны выдрыгнуць дубінкі, то ці варта не супраціўляцца злу?

- Для даведак: "Салідарнасьць" 10 гадоў знаходзілася ў падпольлі. Забітых і 700, інтэрнаваных 78 тысячаў...

- Падпольле - гэта таксама адзін са шляхоў барацьбы. Як паказвае статыстыка, у любой рэвалюцыі ўдзельнічае ня больш 20 працэнтаў насельніцтва, астатнім усё бяз розьніцы. Выбары паказалі, што ў нас сытуацыя такая ж. Прыкладна па 10 працэнтаў з аднаго і другога боку ваявалі паміж сабою. Я думаю, што хто каго, груба какучы, перастраліе, той і выйграў. А накіонт падпольля, то калі б "Салідарнасьць" пайшла ў падпольле, яна зьберагла б болей людзей, чым так, як дзейнічала ў той абстаноўцы адкрыта.

Падпольны шлях трэба выкарыстоўваць, калі ёсьць у гэтым патрэба. Вось і ўсё.

- Калі ІНФ замест свайго размытага статута напіша больш стройны, гэта будзе "новая КПСС"?

- Гэта будзе новая партыя. Не дзьве партыі, а некалькі павінна дзейнічаць на Беларусі. Ёсьць сацыяльная база для дзьвюх - трох новых дэмакратычных партый...

СЯРЖУК СОКАЛАЎ-ВОЮШІ

Я ВАС ПРАПУСКАЮ БЕЗ ЧАРГІ

Я вас прапускаю без чаргі -
станьце ля мяне у нетрах крамы,
першы сакратар альбо другі
ці галоўны самы з выканкама.

Станьце ля мяне, я вам куплю.
Калі не - свайго адцам палову:
каўбаса нагадвае пятлю,
што чакае нашыя галовы.

А на вулцы транспарт на дыбы!
Ну ж, за мной, уласны мой гаротнік -
першы сакратар альбо любы
мужны выканкамаўскі работнік!

Іскры з воч - вось гэта, брат, салют!
Ціснучь, як цыклоп у пальцах гніду,
але вам саступіць добры люд
месца для дзяцей і інвалідаў.

Як сьпяваць і далей без пары,
можна трапіць запраста у яму -
слухайце ж мяне, сакратары,
слухайце, галовы з выканкаму.

Я аднойчы чуў пры каралях:
шлях у камунізм прыдумаў хтосьці.

Хочаце пабачыць гэты шлях? -

я пакажу! -

што ж вы паўцякалі, ягамосьці?!

ЧОРНАЯ НОЧКА

Як зьявіўся я на сьвет,

бачылі нямногія.

Зачынілі кабінет

акушэркі строгія.

Лекар не адчуў граха -

вось дык этыка!

Нават падвяла к р а х а

наша энергетыка.

Чорная ночка навокал была!
Парадзіхі енчалі і падалі на дол.
Ім бы супакоіцца - бо няма сьвятла,
пагаралі коркі і выйшаў валідол.

Вось тады - на чорным дне
ночкай зорнаю
праясьнілася ў мяне:
буду жыць па-чорнаму.
А нідзе хаця б крыху
сьветлай плямачкі -
ды на ўсім маім шляху
толькі ямы-ямачкі.

З чорнага ходу панёс мяне лёс -
божа, чаго з таго ходу няма ж!
Чорнага мора лагода і плёс.
Чорныя стаўкі на чорны кірмаш.

Я жыву, нібыта ў сьне -
я не хапаю.
Не чапайце вы мяне
вашай бруднай лапаю!
Багацею з году ў год -
сьвет так створаны.
Прабягае чорны кот
перад "чорным воранам".

Чорная "Волга". Чорная ігра.
Футра з чарнабуркі і сам як Чарнабур -
але ўсё жыццё маё чорная нара
з чорнымі хадамі "няпройдзлых дарох".

Толькі часам пакрысе
я трывожуся,
а раптам стану, як і ўсе,
ці, -крый бог! - здарожуся?!
Час спыняе ціхі сум,
"бабкі" смыкаю -
і ад чорных гэтых дум
каньякі я лыкаю.

Чорнаю ночкай сьніцца "опер" мне.
Чорныя сьпіскі. Падзеяў вінегрэт.
І, як чорны гумар, проста на сьцяне
у грубай чорнай рамцы мой партрэт.

Расчытана з дыктафона. Запіс зроблены 25 сакавіка ў парку
Я. Купалы ў Менску.

Лісты Натальлі Арсеньневай

Калі нас, гарадзенскіх літаратараў, упершыню пусьцілі з мяшка ў Беласток на сьвяткаваньне 30-годзьдзя "Белавежы", я атрымала адрэсы некаторых беларусаў з-за плоту, у тым ліку паэткі Натальлі Арсеньневай, паэткі, якой зусім ня ведае беларускі чытач, і толькі ў "Політычным собеседніку" №12 за мінулы год апублікавалі яе фота з адпаведным каментарам партыйнае ідэалёгіні Т.Бумажковай. Напісала я спадарыні Натальлі кароткі ліст і атрымала ад яе адказ. Друкую я лісты з нашае перапіскі.

Д. Бічэль-Загнетава

88г. Рацэстар, 8.7.

Д а р а ж э н ь к а я !

Вярнуўшыся ад знаёмых з Канады ў мінулым тыдні, засьпела ваш ліст, ён чакаў тут на мяне амаль тры тыдні, дык сьпяшаюся на яго адказаць. Перадусім, вельмі цешуся, што пакрысе знаёмімся, пачынаем перапісвацца, чуцца адной роднай сямейкай. Я тут у Рацэстары чуюся часта вельмі самотнай. Беларусаў тут амаль няма. Але трымаю ўсе гэтыя гады (ужо 20!) шчыльную сувязь зь Нью-Ёркам і больш-менш у курсе ўсіх нашых справаў. Жывём мы таксама вельмі сьціпла й супакойна, выгадавала сыну парачку - ўнука і ўнучку. Але яны яшчэ ня жэняцца, хоць унук ужо жыве асобна. Унучка скончыла каледж і ўжо другі год працуе. У нашым Рацэстары жыцьцё дыве вельмі супакойна. Гэта досыць вялікае места каля 300 000 жыхароў. ёсьць вялікі ўнівэрсытэт, палітэхніка й кансэрваторыя, але мы амаль ніякага ўдзелу ў жыцьці гораду не бярэм. У нас тут лепшыя як для мяне

разрыўкі - возера Антэррыё, колькі паркаў, якія больш падобныя да лесу, адным словам, прыгожая, жывая прырода. Ці паверыце, у парку, што да нас блізка, шмат грыбоў, сапраўдных, "нашых" баравічкоў. І на агул вакол вельмі прыгожа, ня верыцца, што жывем у такім вялікім месцы. Больш, пакуль што, нічога ня пішу. Калі гэты ліст атрымаеце, напішу больш.

Н.А.

Рацэстар 22.10.89г.

Д а р а ж э н ь к а я !

Ня крыўдуйце на мяне, што гэтак доўга не адпісвала на Ваш ліст, але мае хатнія абставіны гэтак склаліся, што ўсё давялося адкіласьці на бок. Справа ў тым, што жыву я з сынам, 20 год таму давялося мне кінуць усё наладжанае жыцьцё ў Нью-Ёрку, кватэру, працу, сяброў і ехаць да сына ў Рацэстар - ён застаўся з 2 нялетнімі дзецьмі на руках пасля сьмерці жонкі й прасіў мяне дапамагчы яму зь імі. Ён у мяне застаўся адзін старэйшы загінуў у часе вайны ў 1943 годзе й я не магла

яму адмовіць, кінула ўсё і прыехала да сына, выгадвала дзяцей (хлопцу было тады 8, а дзяўчыне 4 з паловай гады), і вось ужо й сын праз колькі месяцаў выходзіць на пэнсію, (яму якраз споўнілася 65 год), і дзеці выраśli, але й мне ж ужо мінула 20 верасня 86 год! Так што, здавалася б, цяпер я магла б ужо уздыхнуць свабодна, але насунулася іншая бяда: бацькі мае нябожчыцы нявесткі, якія жылі дагэтуль у добрым здароўі ў Флярцыце і якіх мы наведвалі штогод у іхнай блізу курортнай там мясцовасці (ім аднаму 86, а другой 82 гады), раптам пачалі хварэць і давялося мне туды ехаць іх даглядзець, бо сын мой ня мог кінуць працы, а ўнучка таксама працуе, ды й што яна там магла б дапамагчы! Вось я й была там усё лета, справы ў іх зусім дрэнныя, чым гэта ўсё скончыцца, ня ведаем, а тут - захварэла і ўнучка - на ейную машыну, калі яна ехала з працы, наехаў нейкі п'яніца і ў выніку ў яе ў сьпіне былі пашкоджаныя 4 пазванкі, боць быў страшэнны, не магла ні ляжаць, ні сядзець, цэлы месяц не працавала. Цяпер лепш, ужо працуе, пакуль што поўдні, але я йзноў занятая хатняй працай і ўсімі хатнімі справамі, не гавораць ужо аб маральных перажываньнях. Я, ведама, ня скарджуся, у жыцці-ж усяляк бывае, але ўсё-ж лепш, каб усіх гэтых клопатаў ня было.

Але цяпер, даражэнькая, ужо купіла вялікі канвэрт і бяруся высылаць Вам маю кніж-

ку, тым больш, што ў міжчасе выйшаў дазвол на перасылку ў СССР літаратуры кніг, часопісаў і г.д. . На мінулым тыдні атрымала ліст з БССР ад В.Аксак, між іншага яна піша, што бачыла й чытала ўжо маю кніжку "Між берагамі", "добрыя людзі далі пачытаць", яна піша. "Між берагамі" выйшлі ў сьвет ужо год 10 таму, невялікім, параўнальна, тыражом, і засталася іх ужо вельмі мала, у мяне асабіста ўсяго 3 экзэмпляры, адзін пасылаю Вам. Рэшта, колькі іх там яшчэ ёсьць, собскасьць Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва ў Нью-Ёрку Старшыня Вітаўт Кіпель. Ведаю, што ён высылаў некаму ў Менску пару раз па 5 кніжак і яны там ходзяць па руках, "добрыя людцы даюць пачытаць", як піша Валя Аксак. Вось, здаецца, пакуль што і усё.

У нас сёлета было вельмі гарачае й засушлівае лета, дык грыбоў, на жаль, зусім ня было. А цяпер ужо запраўдная восень! Дрэвы стаяць усе ў золаце й гэтак прыгожа, што аж сэрца сьціскаецца!

Вашая Н. Арсеньнева

На кніжцы "Між берагамі" аўтарка напісала наступнае:

"Дарагая Данута! Дзеляць нас з Вамі адлегласьці ў тысячы міляў, але чуемся мы быццам лучыць і нас і нашу творчасць нешта непадзельнае і чарадзейнае, а гэта слова - Беларусь"

Кастрычнік 89, Наталья
Арсеньнева

СЕМІ КВАТЭРАЎ ДА КУЛЬТУРЫ

Пастаноў высокіх жьку
ён даўно ужо каўтаў
і таму ніякіх кніжак
год пятнаццаць не чытаў...

Так пісаў Вядзьмак Лысагорскі
Меншы пра сакратара ЦК КПБ па
ідэялёгіі В. Пячэньнікава.

Але пад Валерай працуе такса-
ма шмат людзей -- асабліва ў
"старым" Гарадзенскім гарвыканка-
ме і розных адзідзелах культу-
ры памянутага слаўнага месца.

Месца ж тое слаўнае, між іншым,
тым, што тут захаваўся дом, у якім
жыла сям я Багдановічаў. Тут уан-
йшла зорка Максіма - аўтара "Па-
гоні", мноства санетаў і цудоўных
перакладаў, найяскравага паэта
сучаснай беларускай літаратуры.

Пасьля доўгіх намаганьняў
АДНА ВОСЬМАЯ частка дома была
ператвораная ў літаратурны музей
Тры маленькія пакойчыкі прынялі
ад пачатку года столькі навед-
вальнікаў з Беларусі і іншых
краінаў, што так званы гадавы
план быў выкананы... за месяц!

У суседніх сямі кватэрах пер-
шапачаткова жылі, як мае быць,
сем сем'яў. Але хутка сталася
так, што ў кожнай кватэры было
па дзьве, а дзе і па тры сям'і.

Замучаныя жьльлёвым крызісам
людзі па наіўнасьці разьлічвалі
атрымаць кватэры: як жа, зорка жы-
ла! аздобнае месца гораду, "цэнтр"
культуры ці не эўрапейскага
ўзроўню - пачнуць пашыраць музей
і адсяляць нас...

Відаць, шаноўныя суседзі, цалкам
маючы рацыю, перацанілі, аднак, аду-
каванасьць і культурны ўзровень
гарадскога начальства, якое пага-
лоўна "членіць" у КПСС.

Закавыка не ў дзiesiąтку кватэ-
раў -- для дырэктараў ды "апарат-
чыкаў" КПБ гэтае дабро заўсёды

ёсьць. Але, але, але...

Па-першае, таго Багдановіча
чорт падштурхнуў напісаць тую
самую "фашыстскую" "Пагоню",
як сьцьвярджае "Політычэскі
собеседнік".

Па-другое, там працуе "эк-
стрэмістка" Д. Бічэль-Загнета-
ва; яна член Сойму БНФ і па-
водле таго ж "Політычэскага
собеседніка"... служыла ў па-
ліцыі, маючы год нараджэньня
1939-ты.

Па-трэцяе, там сядзяць і не
зьбіраюцца выходзіць Рада БНФ
"Адраджэньне", выдавецкая су-
полка імя М. Багдановіча, верш-
гурт "Дыяген", дзіцячы гурток
"Вянок" і проста заходзяць ро-
зныя людзі.

Так што, дарагія суседзі,
пашыраць т а к і музей ніхто
не зьбіраецца...

Праўда, тут падышоў юбілей
таго самага М. Багдановіча -
то вырашылі: няхай ужо, бог зь
імі, давай п а п а л а м.

Яшчэ тры клеткі аддаем, -
быццам бы! - на музей, а ў астат-
ніх жьвіце людзі, радуіце тав.
Кудраўца, тав. Брыкача і іншых
"таварышоў", якія даўно жьвуць
як за польскім часам!

Што вы лётаеце з сваім Баг-
дановічам? Каб тут Ленін пера-
начаваў з кім-небудзь ці про-
ста "останавліваўся" -- была б
зусім іншая справа!

Здаецца мне, што калі ў па-
засталых кватэрах будзе ўжо
па пяць сем'яў, засаромеюць
насьмерць і музей, і Д. Бічэль-
Загнетаву: "эта скоьлька вы ква-
рцір хаціця у хорада паатбі-
раць?"...

Чыстыя "экстрэмісты"!

А. ЧОБАТ

ВЫДАЕ ДАНУТА З ГАРОДНІ КАЛІНОЎСКАГА 7 КВ 4
ТЭЛЕФОНЫ 44.01.27, 45.22.54